

Organizirani in transnacionalni kriminal

Janez Pečar*

Qui se perversis sociat, perversus habetur
Kdor se druží s pokvarjenimi, ga štejejo za pokvarjenega

Z opredeljevanjem organiziranega in transnacionalnega kriminala so podobne težave kot z gospodarskim kriminalom in kriminaliteto belega ovratnika, zato jih raje opisujemo po njihovih značilnostih. Hkrati jih je težko odkrivati in še težje dokazovati. Za organizirani kriminal ni motivacije, če ni dobička, zato je zanj korist enaka pobuda kot za zakonito poslovnost. Njegovo etiološko problematiko gre iskati v dobičku, zato je organizirani (transnacionalni) kriminal nekakšna zrcalna podoba pretežno zakonitega delovanja, vendar z njegove negativne plati. Ker je tako, ali postaja tako, se organizirani kriminal tudi globalizira, ne le pri zadovoljevanju potreb ljudi, marveč tudi po prenašanju metod drugam. S tem pa se tako po svojih dejavnostih kot po koristih pojavlja kot (svetovna) ekonomika. Poleg že tradicionalnih dejavnosti se oprijemlje vedno novih in te so danes npr.: tihotapstvo jedrskih in radioaktivnih snovi, biološkega kemičnega orožja in človeških oziroma transplantacijskih organov, trgovina z otroki, različne oblike piratstva in goljufig itd. Ob črnoborzijanstvu in prometu z drogami ter orožjem se že razvija informacijsko naravnani kriminal, različna tehnološka kriminaliteta, kriminal v zvezi z umetnostjo itd.

Razmere v Sloveniji, zlasti zaradi prehodnega obdobja, zahtevajo posebno pozornost organiziranemu transnacionalnemu kriminalu in skrbno proučevanje njegove nevarnosti.

Ključne besede: organizirani kriminal, transnacionalni kriminal, kriminalne dejavnosti, etiologija organizirane kriminalitete, globalizacija, znanstveno-raziskovalno delo.

UDK: 343.974

Z organizirano in transnacionalno kriminaliteto nastajajo novi problemi, ki dobivajo svetovne razsežnosti. Nekoč samo italijanski model mafijsko organiziranega kriminala se je že zdavnaj prenesel drugam. Zato je »izvoz« organizirane kriminalitete gotovo proces, ki mu velja posebna pozornost. In res, vsa mednarodna posvetovanja zadnjih let, zlasti tista pod okriljem Združenih narodov, potrjujejo nevarnost, ki grozi z organizirano kriminaliteto celemu svetu in ne le posameznim družbam, bodisi da so jo porodile same bodisi da je prišla od drugod, ali da so se njeni člani pri združevanju za kriminalne dejavnosti zgledovali po drugih.

Toda, **resnična podoba organiziranega kriminala je skrita**, najbrž bolj kot pri katerikoli drugi deviantnosti. In ker je takšna, kakršna je, je toliko bolj tvegano ugotavljati njeno vzročnost, čeprav je pričakovati, da je tudi ta kriminal povezan z zgodovinskimi, socialnimi, gospodarskimi, političnimi, kulturnimi in drugimi razmerami tam, kjer nastaja, ali od koder se prenaša drugam, predvsem zaradi dobičkanosti vsega tistega, kar počenja.

Organizirani transnacionalni kriminal sodi v moderno kriminalnost zlasti zaradi svoje internacionalizacije, ekonomizacije in podjetništva, vdiranja v politiko in gospodarjenje ter predvsem zaradi korumpiranja tistih, ki mu lahko koristijo pri uresničevanju kriminalnih ciljev. Njegova narava ustvarja v sodobnih družbah z njihovimi strukturami, ne glede na to, ali gre za južno, zahodno ali vzhodno Evropo, ZDA, Japonsko, posamezne države Južne Amerike, »zlati trikotnik« v jugovzhodni Aziji, tja do Kitajske in Avstralije itd., izredne težave,

ne le organom odkrivanja, pregona in sojenja, ampak tudi posameznim državam sploh. Kajti organizirani in transnacionalni kriminal nista prijavljiva, prijemljivost osumljenec je izredno majhna, dokazljivost njihovega kriminalnega delovanja naravnost osupljivo slaba, izmuzljivost storilcev pa obudovanja vredna. Hkrati pa je **organizirani kriminal izredno prilagodljiv, ustvarjalen in iznajdljiv** in resen tekmeč ne le poslovnosti, ampak vsaki državi in njenim represivnim organom.

Vendar, kljub pozornosti, ki jo namenjajo organiziranemu in transnacionalnemu kriminalu, predvsem od sedemdesetih let tega stoletja naprej, o njiju vse premalo vemo. Zato se velja strinjati z nemškim novinarjem Lindlau-om,¹ ki je zapisal: »Kar široka javnost ve o mafiji, je mit, ki z resničnostjo nima dosti skupnega. Kar člani mafije govore o sebi, je vedno prevara, in kar naši pripadniki varnosti vedo o njej, lahko spravimo pod poštno znamko«. Vendar vemo o organiziranem kriminalu več kot kadarkoli doslej in s tem v zvezi prihaja tudi do resnih, ne le opozoril o nevarnosti, ampak tudi do načrtovanih dejavnosti za njegovo omejevanje in zatiranje. **Čedalje boljše je tudi mednarodno sodelovanje in povezovanje ter skupno nastopanje** zoper mednarodno kriminalno tržišče, čeprav poteka vedno z določenim zastankom in kasnitvami. In to toliko bolj, kolikor bolj je organizirani kriminal vključen v nacionalno gospodarstvo in politiko in kolikor več koristi prinaša bodisi državam bodisi ljudem, ki so ga ali prisiljeni ali motivirani trpeti predvsem zaradi koristi, ki jih prinaša. Toda, organizirani kriminal, tako kot po eni plati lahko prinaša koristi, ker zadovoljuje neke potrebe, je po drugi ustvarjalec ogrom-

* Janez Pečar, dipl. pravnik, doktor znanosti, redni profesor za kriminologijo, 61000 Ljubljana, Rozmanova 2.

¹ Roth, s. 11.

nih škod, povzročenih nacionalnemu gospodarstvu, kolikor to škodo vrednotimo le materialno, ne pa tudi moralno. V redkih primerih je organizirani kriminal glede moči, ki jo ima, praktično »država v državi«, kolikor ni infiltriran v različne ravni oblasti, ki jo izrablja zase. To je zlasti očitno v družbah prehodnega obdobja in taka smo tudi mi, čeprav **nas ta deviantnost še ne ogroža toliko, da bi morali biti zaskrbljeni.**

Toda, s tovrstno kriminaliteto moramo računati, ker si ni mogoče predstavljati, da bomo ostali »miren otok« sredi razburkanega morja. In če je z njo računati, se moramo nanjo pripravljati, na kar nas ne nazadnje opozarja tudi Svetovna ministrska konferenca o organiziranem transnacionalnem kriminalu, ki je bila v Neaplju od 21. do 23. septembra 1994.

1. Opredeljevanje in merila

Z opredeljevanjem organizirane kriminalitete je podobno kot s pojasnjevanjem gospodarskega kriminala in kriminalitete belega ovratnika. Vse troje velja pojasnjevati zelo previdno glede pojavoslovja in prav zaradi tega se dogaja, da jih raje **opisujejo kot opredeljujejo.** Kajti, definicije zahtevajo ne le trdna, ampak tudi dogovorjeno sprejeta izhodišča, ki napeljujejo na to, kaj je kaj in kaj je treba zaradi česa ločevati od vsega drugega. Pri imenovanih vrstah kriminala pa se najraje in najpogosteje zatekamo k nekakšnemu navajanju ključnih okoliščin, zaradi katerih se zdi, da je tisto, o čemer govorimo, v resnici tisto, kar je.

Toda ta gibkost in težavna opredeljivost vendarle nista toliko moteči, da ne bi dopuščali **poskusov različnih določitev in meril zanje,** ki so seveda vedno odvisne od opazovalca in predvsem od podatkov in znanja o pojavu, ki ga opisujemo. Poleg tega pa je za ta kriminal (tako gospodarski kot organizirani in beloovratniški) skupno tudi to, da je v bistvu vedno neko delovanje kot **podaljšanje nekega drugega, vendar dovoljenega početja.** To seveda pomeni, da se pri tej deviantnosti zaradi nekih okoliščin spremeni nekaj normalnega in sprejemljivega v nezakonito, dopustno v nedovoljeno in legalno v kriminalno. Vedno odvisno od tega, za kakšen »promet« na določenem področju gre in kaj človeštvo želi z njim doseči, koliko svobode dopušča v ekonomiki, v razmerjih ljudi, v prometu s stvarmi in še čem.

Tako je npr. organizirani kriminal — pod določeni okoliščinami v okviru poslovnosti, nasilja in vplivov na politiko, državno upravo, pravosodje, medije itd. — vsako načrtno kaznivo delovanje, ki

ima namen ustvarjati dobiček in pridobivati moč. Pri tem sodelujeta dve ali več oseb na podlagi delitve dela v daljšem ali nedoločenem obdobju in z rabo sredstev, primernih za ta namen.²

Po drugem mnenju je organizirani kriminal razmeroma masovno in stabilno delovanje med seboj povezanih storilcev, ki s kaznivimi dejanji v pomenu poslovnosti ustvarjajo nek sistem, ki se varuje pred družbenim nadzorstvom, ne nazadnje tudi s korupcijo.³

Po tretjem je podoben mafijskemu tipu delovanja, ki se dogaja v posebnih organizacijah za izkoriščanje nekih fondov, za promet z drogami, tihotapstvo in ponarejanje.⁴

Večina izhodišč upošteva tiste organizacije, ki na različne načine pridobivajo dobiček od kriminalnih priložnosti, v katerih delujejo storilci dalj časa in so hierarhično strukturirani, v njihovih skupinah pa obstaja sistem sankcij z nasiljem in likvidacijami, v katerih se denar iz kriminalnih dejavnosti vlaga v zakonito delovanje podjetij ter v nakup nepremičnin ali v zakonito poslovanje. To poslovanje z drugimi zakonitimi podjetji poteka na različnih področjih, vključno z bankami, s pogodbenimi strankami in proizvodnimi podjetji, ki omogočajo prihajati v stike s pristojnimi vladnimi organi, četudi s pomočjo korupcije.⁵

Že samo navedene opredelitve kažejo ne le na različnost pogledov in dojemanja organiziranega kriminala, ampak tudi na sprejemanje njegove nevarnosti v sodobnem svetu, v katerem se prilagaja okolju, kjerkoli deluje. Ne glede na to čestokrat spominja na tisto obliko kriminala, ki zlorablja zakonito poslovanje za kriminalno naravnano delovanje, zaradi česar se kriminalno poslovnega tipa tudi pretvarja v organizirani kriminal, zlasti kadar gre za povezovanje javnega (državnega) z zasebnim.

Organizirani kriminal **ima predvsem naslednje kakovosti:** skupno organizacijo s kriminalnimi nameni; hierarhično povezanost ali osebna razmerja, ki vodji omogočajo nadzorovati skupino; nasilje, zastraševanje in podkupovanje za ustvarjanje dobička ali nadzorovanje območja ali tržišča; pranje prepovedanih prednosti (denarja) tako za nadaljevanje kriminalnih dejavnosti, kot zaradi vključevanja v zakonito gospodarjenje; možnost prodora v nove dejavnosti in izza nacionalnih meja ter sodelovanje z drugimi organiziranimi transnacionalnimi kriminalnimi skupinami.⁶

² Gehm/Link, s. 491.

³ Flormann, s. 411.

⁴ Palmieri, s. 32.

⁵ Organized Crime in the Netherlands, s. 33/34.

⁶ World Ministerial Conference on Organized Crime, Naples, 21.—23. 11. 1994, Draft Resolution, s. 6.

Tako organizirani kriminal, glede na to, da ne pozna meja, **dobiva mednarodne razsežnosti** in s tem pomeni ne le večjo nevarnost, ampak zbuja tudi večjo pozornost. Za mednarodni, transnacionalni ali nadnacionalni organizirani kriminal pa so značilni:

— mednarodna organiziranost, mafijski tip kriminalitete za pridobivanje dobička, kar je njegov ključni namen,

— teroristične dejavnosti nadnacionalne narave,

— gospodarska kazniva dejanja, ki vsebujejo dejavnosti in transakcije v več kot eni državi,

— transnacionalno prepovedano trgovanje z umetniško, kulturno in religiozno dediščino,

— dejavnosti, ki onesnaževalno ali drugače vplivajo na ekološko ravnovesje v čistih okoljih v več kot eni državi.⁷

2. Dejavnost

Že iz samih poskusov opredeljevanja organiziranega (transnacionalnega) kriminala izhaja njegova pestrost, različnost, posebnost, pomembnost itd., tja do nevarnosti. Ne glede na to, kako so razdeljena njegova vplivna območja in kako v njem odseva etnična porazdelitev udeležencev, se vedno ukvarja z dejavnostmi, ki mu prinašajo dobiček. **Brez dobička ni motivacije za obstoj organizirane kriminalitete.** Zato se organizirani kriminal, ne glede na svojo razsežnost, ukvarja z najrazličnejšimi »nečednostmi«, kot sta predvsem pornografija in prostitucija; z igrami na srečo; z organizacijo zabaviščne industrije in nočnega življenja; s posojanjem denarja za oderuške obresti in pobiranjem deležev dobička ali varščine (ki temelji na zastraševanju in grožnjah z uničenjem premoženja ali življenja); s tatvinami avtomobilov, z vlomnimi tatvinami in tatvinami v prodajalnah; s prepovedanim prometom drog in orožja; z goljufijami (tudi kreditnih kartic), ponarejanjem in razpečevanjem ponarejenega denarja; z ilegalnim zaposlovanjem; s trgovino z belim blagom in s tem v zvezi tudi s ponarejanjem in prenašanjem dokumentov; s carinskim in davčnim izigravanjem; s prometom kulturne dediščine in tovrstnega nacionalnega bogastva; z goljufijami s subvencijami in mednarodnimi goljufijami z akreditivi (evrogoljufije); s korupcijo in povezovanjem akcij, ki so med legalnostjo in nezakolitostjo; z najrazličnejšimi oblikami brutalizacije svojih razmerij z neubogljivimi in neposlušnimi in sploh s terorističnim nasiljem; s požigi in ustvarjanjem škode; s tihotapstvom; z najrazličnejšimi oblikami prikrivanja, s ponarejan-

⁷ Carter, s. 63.

njem hipotek in zavarovalniškimi goljufijami itd., tja do jemanja talcev in ugrabitev posameznih oseb itd.

Če so to kolikor toliko **tradicionalne dejavnosti organiziranega transnacionalnega kriminala**, se danes prilagajajo tako politično kot gospodarsko in drugače svetovnim razmeram, ki mu kakorkoli omogočajo delovanje. Tako se danes ukvarja s tihotapstvom jedrskih in radioaktivnih snovi (litij, plutonij, uran, iridij, osmij, stroncij, cezij, kobolt id.) ter biološkega kemičnega orožja. Na tej podlagi naj bi tudi zaradi političnih razmer nastala v svetu t. i. jedrska mafija. S tem narašča nevarnost kemičnega terorizma, ki motivira prenekatero ekstremistične ideologije, zaradi česar nastajajo potrebe po ratificiranju ustreznih mednarodnih sporazumov, podobno kot na prenekaterih drugih področjih. V zadnjem času se razvija otroška pornografija in širijo pornografska sporočila in fotografije po elektronski pošti in prek Interneta. Posamezne skupine mafijsko organiziranega kriminala se povezujejo s »črnim terorizmom«, ki mu omogočajo izvajanje tehnične plati dejavnosti.

Organizirani kriminal začenja ogrožati tudi intelektualno lastnino, podjetništvo in proizvodnost določenih skupnosti in tehnologijo. Ne zadošča mu več konvencionalna dejavnost s tradicionalnimi področji delovanja, marveč se skladno s svetovnim razvojem prilagaja **tistim potrebam, ki mu omogočajo razširitev zadovoljevanja prepovedanih »potreb« ljudi.** To pa so npr. promet s človeškimi in transplantacijskimi organi, nezakonito posvajanje ali prodajanje otrok,⁸ prepovedan prenos kapitala, pomorske zavarovalniške goljufije, posamezne oblike piratstva in drugo v smislu novitet na tehničnem področju. »Funkcionalna odvisnost in prepletenost prenekaterega organiziranega kriminala tudi kaže na nov razvoj, ki ga je treba preučevati«⁹ Mednarodna organizacija prometa z mamili pa gotovo predstavlja infrastrukturo za prenekateri drug organizirani kriminal mednarodnih razsežnosti.¹⁰

Pranje denarja je višek delovanja organizirane kriminalitete, ki mora svoje dejavnosti očistiti kriminalnih sestavin in izkupiček vlagati v zakonite dejavnosti, ki mu v družbi nato tudi **omogočajo moč in prodor v oblast — gospodarsko ali politično, ali kar v obe hkrati.**

Poleg severnoameriške La Cosa Nostra, sicilijske mafije, neapeljske 'ndranghete', kalabrijske La Camorre, apulijske Nuove Sacra Unite; japonskih Yakuze, Boryokudan, Bakute in Tekiye, kitajskih

⁸ Potočnik, P.: Donosni posli z novorojenčki, Delo 6. 3. 1995, s. 6.

⁹ Carter, s. 67.

¹⁰ Prav tam, s. 70.

Triad (nebo, zemlja, človek), filipinskih, avstralskih, turških, kolumbijskih in drugih skupin organiziranega kriminala, je v zadnjih letih nastala še ruska (ali balalajka) mafija. V Rusiji so se razvile kriminalne organizacije tudi iz prejšnjih sestavin legalnega ruskega gospodarstva in njegovih načinov delovanja. K »ruski« mafiji štejejo tudi delovanje različnih etničnih skupin Armencev, Azerbejdžancev, Čečenov, Gruzincev, Ukrajincev, Kavkazcev itd.

Za vse skupine organiziranega kriminala so značilni **prodori čez meje lastne nacionalne države**. Svoja območja delovanja širijo in se internacionalizirajo, iščejo tržišča in se utrjujejo na njih, tudi za ceno medsebojnih bojev, tekmovanj, izpodrivanja in uničevanja. V glavnem pa gre danes za promet z drogo in orožjem, za informacijsko naravnani kriminal, za tehnološko kriminaliteto in predvsem za črnoborzijsanstvo.

Piramidalna organiziranost poslovanja in podjetništva mu že omogočata, da resno konkurira legitimni dejavnosti in ogroža ne le nacionalna gospodarstva, ampak marsikje tudi nacionalno oblast in upravo.

3. Etiološka problematika

Kot za večino premoženjske in gospodarske kriminalitete je tudi pri organiziranem, še posebno pa pri mednarodnem ali nadnacionalnem kriminalu **iskati vzročnost v motiviranosti za dobiček**. Dobiček je v sodobnem svetu, ne le v poslovnem življenju, marveč tudi v kriminalu, tisto gibalno, ki zahteva hkrati razvoj in rabo nove tehnologije ter komunikacij, iskanje novih tržišč in novih odjemalcev ter vlaganje ali posredovanje tam, kjer je to najbolj optimalno. To pa je tako v poslovnem življenju kot pri kriminalu takrat, kadar se z njunimi prizadevanji ali tveganjem dosega največje koristi. Že zaradi tega je organizirani, transnacionalni kriminal pa še toliko bolj — **podjetništvo**. In da je to res, se izkazuje predvsem v tem, da se večinoma ne ukvarja z ničemer drugim kot s tistim, kar človeštvo že tako ali drugače počenja, razloček je le v tem, da je nekaj in komu to dopustno, drugemu pa ne. Navsezadnje gre pri isti dejavnosti vendarle predvsem za to, **kaj je zakonito in kaj ni**. Pri čemer se dovoljeno, legalno, sprejeto in sploh željeno delovanje nenadoma na določeni ravni spremeni v zavržno, nezakonito ali vsaj nedopustno. In vse, kar počenja kriminalne družbe, četudi mafijskega tipa, je na »drugi strani zakona« dopustno ravnanje in seveda spet nikoli zastoj.

Zlo, ki ga prinaša organiziranost v kriminalu, ni nič drugega kot druga stran medalje ali kopija vsega tistega, za kar se danes žene poslovni svet pri svojem

prodoru na tržišče in pri iskanju čim večjega dobička. Gre torej za praktično **posnemanje večine vsega, kar že obstaja, le da si organizirani kriminal ne postavlja meja**, se ne ozira na zapreke, gre tja, kjer bo več dobička, si za ustvarjanje ciljev ne postavlja pomislekov, ne izbira sredstev in se za vse to tudi organizira in vzdržuje svoje institucije z notranjo disciplino in ne nazadnje celo s krutim nasiljem za neposlušnost in odpadništvo. Kolikor se legalni poslovni svet uresničuje na formalno dopustne in predpisane načine ali celo s sporazumi, imamo na drugi strani mafijske vojne, poulične obračune, požige imetja, ugrabitve in usmrtitve, tja do najrazličnejših oblik izvajanja nasilja ter izražanja moči in oblasti.

Organizirani kriminal je, kolikor gre za »business«, lahko bi rekli **zrcalna podoba tistega, kar se sicer pretežno zakonito dogaja, le da z negativnim predznakom in pod površjem**. Torej v kriminalnem podzemlju. Razvoj tehnologije in transporta, komunikacij, tja do različnih družbenopolitičnih in gospodarskih dogodkov mu pri tem samo pomaga. Za nič ni neprizadet, vedno je prilagodljiv in v svoji ustvarjalnosti ter inovativnosti oziroma intuitivnosti vedno pred tistimi, ki ga skušajo ovirati. In če je verjeti napovedovalcu prihodnosti, Alvinu Tofflerju, in spoznanjem v njegovi knjigi PowerShift (1990) bodo znanje, bogastvo in nasilje¹¹ v naslednjem stoletju, morebiti bolj kot ljudem na splošno, koristili predvsem organiziranemu kriminalu. Toliko bolj, kolikor bolj mu bodo ustrezale politične, gospodarske, socialne in druge razmere in kolikor bolj bo imel na voljo usposobljeno in razpredeno organizacijo. Da glede tega kriminalne skupine ne bodo v zadregi, nam potrjuje že sedanjost, ki ustvarja resno zaskrbljenost, če že ne prestrašenost. **Cilji pa bodo toliko prej uresničljivi, izvedljivi in dobičkanosni, kolikor bolj bo šlo za interakcije zanj ugodnih razmer**.

Kolikor je **dobiček**, ki se ustvarja z organizirano kriminalno dejavnostjo na najrazličnejših področjih hkrati ali kot posamezna dejavnost **ključno gibalno** za nastajanje ali delovanje kriminalnih skupin, je treba hkrati ugotoviti tudi najrazličnejše izven njega obstoječe možnosti in priložnosti za obstoj in razvoj. To so: porabništvo, lahke (tele)komunikacije in transport, netežavno prestopanje državnih meja ali celo njihovo odpravljanje (Evropa brez meja); skupna tržišča (npr. European Economic Community), svobodno trgovanje, odprava carin, olajševanje pretoka ljudi, blaga, znanja, kapitala in storitev, rast podjetništva (zlasti v nekdanjih socialističnih državah), možnost uporabljanja najrazličnejših strokovnja-

¹¹ Carter, s. 62 in 74.

kov in še kaj, tja do migracij. Mnogi dejavniki danes omogočajo internacionalni oziroma transnacionalni kriminal, njegove finančne transakcije, pranje denarja in prikrievanje z zakonitimi posli, vlaganje v legalno podjetništvo itd. Nekateri razpadli družbeni sistemi pa so že v načinu svoje organiziranosti vsebovali možnost preraščanja posameznih dotedanjih dejavnosti v organizirano kriminalno delovanje, kasneje pa so še z liberalnejšo politiko, strankarskim življenjem, odprtostjo meja, svobodo trgovanja, možnostjo gibanja in z neuresničevanjem prava in reda pripomogli k razmahu organiziranega kriminala, takšnega, kakršen danes je.

Organizirani kriminal ustvarja neobdavčeni kapital, omogoča visoko nagrajevanje in neizmerljivo premoženjsko korist, zaradi česar je hkrati normalen odraz kapitalizma in zato je tudi, kot pravijo — otrok kapitalizma, in ker je tak, bo obstajal večno, kar je spoznal že Durkheim za kriminal nasploh.

4. Organizirani (transnacionalni) kriminal kot podjetništvo

Če je torej organizirani kriminal otrok kapitalizma in transnacionalni kriminal rojenec postindustrialne družbe, če smem tako reči, potem je očitno, da je **med njima ustrezna povezanost in odvisnost**. Torej odvisnost organizirane kriminalitete od družbenega sistema, ki ga poraja in omogoča. Omogoča pa ga kapitalistična ekonomika in njena organiziranost na čelu s profitabilnostjo. Oba (kriminal in kapitalizem) delujeta na sorodne načine, razloček je le v izbiri sredstev in v porazdeljevanju dobička, in vsak od njiju želi, da bi ga čimveč obdržal zase ali ga naložil tja, kjer mu bo več prinašal. In če je tako, potem je tudi med legitimno poslovnostjo in kriminalno dobičkanostnostjo določeno tekmovanje, ljubosumnost in pehanje za boljše in ugodnejše vlaganje kapitala. Le da je dobiček legitimnega gospodarskega delovanja ne samo nadzorovan, ampak tudi obdavčen, dobiček organizirane kriminalitete pa ne. Zato mu tudi več ostaja, ker se trudi investirati v zakonite posle in s tem v družbeno moč, ki konkurira neki drugi moči, četudi povsem legitimni in legalni. Le-ta pa ima svoje opravičilo in zagotovilo, vsaj formalno, v spoštovanju prava — torej v legitimno sprejeti oblasti.

Če torej tako dojemamo sicer nekoliko nenavadno primerjavo razmerja med zakonito in nezakonito poslovnostjo, sta pa obe izkoriščevalski (le da različno legitimno in odvisno tudi od pogledov na uporabljanje presežne vrednosti), potem je razumljiv predlog sklepa ministrske konference o organizirani

ranem transnacionalnem kriminalu v Neaplju (21. do 23. 11. 1994). Po njem naj bi se vse »države borile z organiziranim transnacionalnim kriminalom s strategijami, ki preprečujejo ekonomsko moč kriminalnih organizacij«. ¹² Kajti organizirani kriminal ima denar in kdor ima denar, lahko upravlja z ljudmi in stvarmi. Organizirani kriminal počenja to povsem netransparentno. S svojimi ekonomskimi scenariji pa »satanizira« svoj socialni (kriminalni) inženiring. ¹³ Glede zaslužkarstva lahko marsikatera »mafijska« skupina tekmuje s proračunom marsikaterere države. ¹⁴ Zato je **ključni interes organiziranega kriminala predvsem dobiček**, ki ga ustvarja s svojimi metodami, razkrojem trga in logističnih struktur, izjemno dobičkanosnim podjetništvom, vpletenostjo v ekonomiko in tehnologijo, z gospodarskimi in političnimi zvezami ter s poslovanjem, z uničevanjem ali vsaj onemogočanjem dobička drugih in prenašanjem svoje moči v legalne dejavnosti s **takšno ekonomsko motivacijo, da sam postaja gospodarstvo**. To mu omogoča široko razpredena ekonomija, izrabljanje finančnih in drugih ustanov ter predvsem internacionalizacija trga kapitala in vrednostnih papirjev ter korupcija vladnih ustanov in pomembnih posameznikov. Na to kažejo vsa doseđanja mednarodna posvetovanja o korupciji in erozija poklicne etike na prenekaterih področjih. Posamezne države zaradi delovanja organiziranega transnacionalnega kriminala izgublajo milijarde, ki se nevidno stekajo v »blagajne« kriminalnih združb in hkrati neugodno delujejo na gospodarjenje, če ne drugače, pa s povečevanjem stroškov za proizvodnjo posameznih izdelkov. Organizirani kriminal vpliva torej tudi na ceno posameznega blaga, ne da bi se potrošniki tega zavedali. Samo v letu 1986 je bil čisti prihodek organiziranega kriminala v ZDA nad 30 milijard dolarjev, ¹⁵ kar gotovo ni bilo brez gospodarskih posledic za to državo. V vzhodni Evropi pa je po spremembah v letu 1989 organizirani kriminal na svoj način prevzel t. i. »sivo ekonomijo« in ustvaril posebno vzdušje v tekmovanju z državami in jih onemogočal pred ljudmi. Dobiček italijanske mafije v letu 1990 naj bi bil nad 25 milijard DM in je bil za marsikaj »izvožen« tudi v Nemčijo in sploh v Evropo. ¹⁶

Organizirani kriminal vpliva s svojo prodornostjo na trgovske dejavnosti, na različne vrste podjet-

¹² 35. člen Report of the Committee of the Whole — Draft Resolution.

¹³ Po Kovač, B.: Politični ekonomski »fatalizem«, Mladina št. 17, 25. 4. 1995, s. 51.

¹⁴ Ruski kriminal naj bi samo leta 1994 ustvaril državi okoli 30 milijard škode.

¹⁵ Carter, s. 67.

¹⁶ Gehm/Link, s. 493.

ništva, na zabaviščno industrijo, na bančništvo, posoja (in pere) denar in se sploh uveljavlja v denarništvu, omogoča logistično podporo na »oligopolističnem ilegalnem tržišču«,¹⁷ nadzoruje najrazličnejše dejavnosti in obvladuje posamezne lobije, ki sodelujejo z zakonodajo itd., tako da so njegove posledice marsikdaj destruktivne tako za državno organizacijo kot na področju dela, zaradi česar je včasih otežkočeno tudi mednarodno sodelovanje.

Gospodarsko iskanje dobička je torej stalna zahteva organiziranega kriminala. V ta namen podreja vse, s čimer razpolaga: organizacijo, denar in moč, vplivnost in zveze, znanje in nasilnost. Ker marsikatera kriminalna združba te vrste deluje po strogih načelih discipliniranja in delitve dela ter hierarhije, jih velja **obravnavati kot podjetništvo**, njihovo celokupno pridobivanje vrednosti pa kot ekonomiko, sicer res morebiti »sui generis«, toda kot nenehnega tekmeča vsemu drugemu pridobitništvu, ki kakorkoli zadovoljuje človekove potrebe in že zato ne moremo brez njega. Organizirani kriminal pa je druga možnost, ki se ponuja, in človeštvo je prav tako ne zanemarljivo.

5. Globalizacija

Pod globalizacijo organiziranega in organiziranega transnacionalnega kriminala velja razumeti vse tiste pojave in procese, s katerimi se ti dve skupini kriminalitete tako širita, da dobivata obseg, ki ga ni več mogoče omejevati na posamezne države in celo ne na celine, marveč na ves svet, torej zemeljsko oziroma globalno. Gre za kriminaliteto, ki postaja čedalje bolj nevarna, ne samo zaradi svoje narave delovanja in pomembnosti stvari, s katerimi se ukvarja, ampak tudi zaradi **porazdelitve po svetu, pred čemer ni varna prav nobena dežela** ali človeška skupnost. Ta globalizacija sega že skoraj na vsa območja Zemlje in seveda vedno najprej tja, kjer najbolj uspeva v svojih dejavnostih, ki so na splošno vedno izredno ekonomizirane. Zanje velja predvsem gospodarski račun, razen kolikor se organizirani kriminal ne spušča v politični terorizem in druge oblike delovanja, bodisi po naročilu, bodisi v povezovanju z nekimi politikami. Globalnost pa se hkrati odraža tudi v skrbi za njegovo omejevanje in zatiranje, kar se vidi iz svetovnih prizadevanj za možno obvladovanje vsaj nekaterih silnic, ki ga omogočajo in motivirajo. Oboje, pojavnost organiziranega (transnacionalnega) kriminala in svetovni odziv nanj (vsaj v zadnjem desetletju) kažeta, da ne pozna

¹⁷ Heckenberger, s. 234.

meja, da zna prevladovati vse zapreke in da prodira v najpomembnejša področja gospodarskega, političnega in drugega življenja, zaradi česar je tudi **njegova škodljivost lahko globalna**.

Organizirani transnacionalni kriminal je v zadnjem času in po podatkih, ki so občasno, morda tudi predimenzionirani, prihajajo na dan, že **dosega dramatično rast in obseg, zaradi česar ponekod nastajajo travmatične razmere**, ki se čutijo v nemoči držav pri njegovem omejevanju. Zato tudi prihaja do združevanja sil in pozivov na boj zoper organizirani kriminal, še posebej na posameznih področjih. Kajti, njegove dejavnosti niso nikoli niti enako nevarne niti za vse enako pomembne. Zato nastajajo tudi »prioritete« v njegovem odkrivanju in preprečevanju.

Globalizacija organiziranega kriminala se poleg »predmeta poslovanja« čuti tudi v prenašanju metod njegovega delovanja z enega konca sveta na drugega (iz Evrope v ZDA, npr. sicilijanska mafija), iz ene države v drugo (npr. iz Italije v Nemčijo, iz Rusije na Poljsko, iz Japonske v Avstralijo itd.).

Njegovo širjenje je mnogotero: kriminalnopopularnoslovno, finančno, gospodarsko, organizacijsko in še kakšno. Globalizacija svetovne ekonomije je kot nalašč v prid tudi organiziranemu transnacionalnemu kriminalu in oboje poteka vzporedno, seveda dosti bolj ugodno za organizirani kriminal, ki deluje brez nadzorstva, brez omejitev, brez obveznosti in največkrat celo brez tekmeča. Skrivna dogovarjanja, medsebojna sporazumevanja,¹⁸ delitev območij vpliva in še marsikaj drugega kaže na **organiziranost, ki presega nacionalne razmere**. Že sama narava delovanja, ne nazadnje podjetniškega tipa, sili organizirani kriminal v vlaganje drugam in na druga območja zunaj države, kjer je bil dosežen dobiček s kriminalnimi dejavnostmi. Poleg tega pa organizirani kriminal s svojo finančno zmogljivostjo marsikje omogoča »ugodnejše poslovne aranžmaje od drugih ponudnikov«. ¹⁹ V bitki za denar, v boju za obstanek na tržišču, v prizadevanjih za obdržanje v tekmovanju z drugimi itd. prenekateri del legitimnega nacionalnega gospodarstva popušča pred vabljenostjo »mafijškega denarja« in omogoča investiranje v legalne posle, dopušča pranje denarja in se korumpira, zaradi česar prihaja do najrazličnejših nezakonitosti.

Organizirano kriminalno podjetništvo je torej »cross-border crime market«²⁰ (ali kriminalno trgo-

¹⁸ Dobovšek, B., s. 144.

¹⁹ Dvoršek, A.: Organizirani kriminal — problem policije na prehodu v 21. stoletje, s. 111.

²⁰ The World Ministerial Conference, A Contribution of the Netherlands Delegation, s. 28.

vanje, ki vodi čez državno mejo) in ne obsega le prometa z drogami in orožjem, marveč se povezuje tudi z organiziranim poslovnim kriminalom, se spušča v organizirane investicijske goljufije, v promet z nevarnimi odpadki, v izigravanje mednarodnega delovnega prava itd., tja do prepletanja kriminalnega podjetništva z zakonitim delom in industrijo. V tem kontekstu so doslej najbolj znane zlasti »eurogoljufije« v okviru evropskega trga, ki presegajo 140 milijard DM²¹ in so nastale v povezavi s posameznimi politikami in ključnimi ljudmi v državnih organih, kar ni šlo brez korupcije. Na drugi strani pa se spet razrašča zabavišna industrija »rdečih luči« in ženske, predvsem iz Rusije in sosednjih dežel se prostituirajo po vsej ostali Evropi, predvsem s pomočjo organiziranega kriminala ali kot njegova predhodnica.

Organizirani kriminal prodira v podjetništvo na posameznih področjih, predvsem s korupcijo in zastraševanjem, po drugi strani pa s ponujanjem **priložnosti za bogatenje**. To pa mu omogoča »oblikovanje kriminalnih združb«²² in ustanavljanje skupin po vsem svetu. Tako postaja organizirani mednarodni oziroma transnacionalni kriminal — resničnost, s katero velja računati v vseh njenih neugodnih in zapletenih razsežnostih tudi v prihodnje.

6. Organizirani transnacionalni kriminal in naše razmere

Po ugotovitvah najbolj odgovornega poznavalca stanja kriminalitete na Slovenskem²³ in s tem organiziranega transnacionalnega kriminala, se tudi pri nas »razrašča organizirani kriminal«. Nanj kažejo »razkrite kriminalne združbe«, »ki so le redko specializirane samo za določena področja«, »še največjo specializiranost je opaziti pri trgovini z mamili«, »ki jo imajo v rokah pripadniki albanske narodnosti po rodu iz Makedonije«. Poleg mamil je najbolj dobičkanosna trgovina z orožjem in razstrelivi in ukradenimi vozili. Prav tako pa že opažamo pojave izsiljevanja, izterjevanja varščine, zavarovalniške goljufije in organiziranja nočnega življenja. Organizirani kriminal in še ne toliko transnacionalni oziroma nadnacionalni ali mednarodni je pri nas, glede na uradna spoznanja in državno kriminalno statistiko, torej **šele na svojem začetku**.

Naša kriminalna preteklost, tudi glede na gornja spoznanja, pa vendarle kaže, da se struktura krimi-

nalitete pri nas spreminja in da »čas« prinaša svoj kriminal, ki ga prej ni bilo. Hkrati smemo domnevati, da še nismo prišli tako daleč pod vpliv transnacionalne kriminalitete, da bi ogrozila slovensko samobitnost, njeno gospodarsko samostojnost in razvoj. Seveda, kolikor gre za kriminal, ki ga dojemamo v tem kontekstu in v smislu vseh tistih priporočil, ki jih je prineslo ministrsko posvetovanje v Neaplju. Smo pa, glede na tranzicijo, podobno kot drugod v državah realnega socializma, v obdobju revolucionarnega spreminjanja družbe iz enega v drug sistem, ob čemer nastajajo najrazličnejše možnosti iz koristiljubnosti prihajati do dobička in bogastva. In ko gre za to, je naš, kolikor gre za organizirani kriminal — predvsem poslovni kriminal, ki pa ga pretežno ne odkrivamo in še manj procesiramo. Kolikor pa že prihaja do tega, pa postopki zastarajo iz najrazličnejših razlogov, kolikor se sankcije sploh ne razblinjajo (npr. Elan).

Razvojne tendence organizirane kriminalitete pri nas kažejo na **simptome, ki so jih drugje doživljali pred desetletji**. Ker pa prehajamo v družbenoekonomski sistem, ki bo v prihodnosti približno enak po vsej Evropi, in ker doživljamo podobno tranzicijo kot drugod, kjer so imeli socializem, se moramo vprašati, zakaj tudi pri nas ne sledimo tokovom organiziranega transnacionalnega kriminala podobno kot v Rusiji, Ukrajini, na Poljskem, Slovaškem, Madžarskem in še kje, čeravno smo še najbližje zahodu in mejimo na državo, kjer je mafijski kriminal sploh doma in je hkrati z veliko intenziteto izvožen v Nemčijo oziroma v Evropo. Italija in Nemčija pa sta in bosta za nas vedno najbolj vplivni državi in se tudi njunemu kriminalu ne bo mogoče izogniti. Če ne bi bilo vojne v Bosni in na Hrvaškem, potem tudi trgovanja z orožjem v glavnem ne bi bilo ter bi bilo zanimivo le v smislu nacionalne varnosti ter obrambe države in zato predvsem strukturno (storjeno od oblasti).

Glede na razmere drugod bi lahko rekli, da nas je doslej organizirani, predvsem pa transnacionalni kriminal, v glavnem obšel. Najbrž smo zanj zaradi tranzicije še preveč negotovi in zaradi majhnosti dokaj nezanimivi tudi kot tranzitno območje, kaj šele, da bi pri nas dobival vlogo kot jo ima npr. na Slovaškem in na Poljskem. Vojna v bližini nudi možnost le za promet z orožjem in kvečjemu z mamili, s čimer si gradi svojo infrastrukturo, vse drugo pa poteka, čeravno ilegalno, po legalnih poteh in marsikdaj s privoljenjem oblasti.

Kolikor torej odmislimo **naš domači kvazilegalni, uradno tolerirani kriminal, mafiozno vedenje prenekaterih legalnih institucij in sploh vse tisto,**

²¹ Heckenberger, s. 234 in 261.

²² Gehm/Link, s. 491.

²³ Dvoršek, A.: Organizirani kriminal v Sloveniji, s. 146—151.

kar imenujejo »rop stoletja«, ²⁴ potem se nas tranzitni kriminal še izogiba, razen če nismo zaradi spreminjanja družbenopolitičnega sistema toliko uspani in zaradi strankarskopoličnih razprtij toliko onemogočeni, da ga sploh ne slutimo, kaj šele da bi ga zaznavali in odkrivali. Toda nanj moramo računati z vsemi njegovimi razsežnostmi in nevarnostmi, zlasti ker smo majhna država, ki se bo odpirala Evropi z vsemi njenimi negativnimi tokovi in procesi, vključno z vključevanjem v Evropsko gospodarsko skupnost, ki prav tako ni imuna na organizirani kriminal. Vendar so tudi pri nas, kot je rekel Butros Gali na otvoritveni konferenci o organiziranem transnacionalnem kriminalu v Neaplju, »temne sile na delu in težko jih bo premagati«.

In sicer predvsem iz naslednjih razlogov:

- zaradi profesionalizacije in tehnologizacije organiziranega kriminalnega delovanja;
- zaradi internacionalizacije delovanja organiziranih kriminalnih skupin;
- zaradi korumpiranja in povezovanja legalnih dejavnosti z nelegitimnimi;
- zaradi brutalizacije in nasilja pri izvrševanju organizirane kriminalitete ²⁵ in
- zaradi naše slabe pripravljenosti nanj, ne toliko v nadzorstvenem pogledu, kolikor zaradi tega, ker nimamo neke politike zatiranja kriminala, transnacionalnega pa še toliko manj, niti ne najbolj primernih strategij.

Sploh pa se zdi, da o **organiziranem transnacionalnem kriminalu premalo vemo**, niti ga ne proučujemo. Vendar bomo čedalje bolj ranljivi, predvsem zaradi pranja denarja, kolikor ne bomo videli drugih pojavov, podobno kot drugod po svetu.

7. Pomen znanstveno-raziskovalnega dela

Kriminologija sicer nikoli ni zanemarjala teoretiziranja organizirane kriminalitete, toda hkrati tudi nikoli ni stala pred tolikimi problemi kot prav pri kriminalu belega ovratnika, gospodarskoposlovni kriminaliteti in organiziranem kriminalu. Pritiski, ki so prihajali nanjo prav zaradi družbene in kriminalnopolitične teže tovrstne deviantnosti, so ji že od nekdaj narekovali določeno pozornost, čeprav se je vedno raje ukvarjala s posameznikom kot s

²⁴ Čeh, S.: »Beg« skoraj 110 milijonov mark družbenega kapitala, Delo 29. 4. 1995, s. 4; Slivnik, D.: Finančniki z zakritimi obrazi, Delo 11. 2. 1995, s. 3; Vasle, V.: Skladi za proizvodnjo — fikcije, Mag 21. 6. 1995, s. 20 in 22; Čeh, S.: Divjeta lastninjenja še vedno nihče ne preganja, Delo 25. 4. 1995, s. 3 itd.

²⁵ Heckenberger, s. 239.

kriminalnimi skupinami. **Kriminologija je vedno odraz nekega stanja**, čeprav stanja zakonodaje in delovanja kazenskega pravosodja in policije, od katerih prihaja večina informacij, ki jih uporablja za proučevanje kakršnegakoli odstopanja od povprečnosti in pričakovanj. Ker je kriminologija uporabna kot disciplina za preiskovanje, je seveda odvisna od informacij drugih, ki so prav tako v marsičem prikrajšani. Zato procesi zbiranja podatkov za kriminološke namene ne morejo vedno ustrezati standardom zamišljenih metodologij, hkrati pa gre pri organiziranem kriminalu za položaj, ki je docela drugačen od tistega, ko gre bodisi za posameznika, bodisi za ravnanja, ki povzročajo obsojanje in zavračanje. Večina organizirane kriminalitete podjetniškega tipa in prenekaterih drugih vrst v javnosti **ne dosega tolikšne stigmatizacije**, da bi bili ljudje motivirani za sodelovanje pri posredovanju informacij. Hkrati pa tovrstne kriminalne skupine vedno delujejo globoko diskretno oziroma ilegalno. Ta način delovanja pri mnogih kriminalnih skupinah, zlasti mafijskega tipa, izhajata že iz pravil njihovega obstoja (npr. omerta).

Od znanstvenoraziskovalnega dela pa si je vendarle mogoče dosti obetati, ne samo glede izmenjave znanja in temu primerne mednarodnega sodelovanja, ampak predvsem v pomenu kriminoloških analiz, preventivnih strategij, kriminalne politike, multidisciplinarnega raziskovanja in ustreznega dojetja tako fenomenologije kot etiologije organizirane kriminalitete, tja do možnega predvidevanja oziroma napovedovanja in spoznavanja dejanskosti. Čeprav pri organiziranem in transnacionalnem kriminalu verjetno sploh ne pride več v poštev izhodišče Franza von Lista, ki je dejal, da je »kriminalna politika ultima ratio socialne politike«, pa vendarle **ne gre pri tem prezreti socialnih razmer katerekoli družbe**, ki rojeva organizirani kriminal. Kolikor imajo morda manj vpliva na organiziranost te dejavnosti, pa niso zanemarljive pri tistih, ki jim ta kriminal služi. Teh pa je veliko več kot ovir, ki so vanj organizirani, zato da bi se okoriščali. In kolikor ima organizirani (transnacionalni) kriminal hkrati negativen vpliv na politiko, gospodarstvo, pravosodje in upravo in sploh na družbeno moralo in zaupanje v državo, potem se velja z njim dosti bolj ukvarjati, ne le raziskovalno, marveč tudi politično, zakonodajno in predvsem preprečevalno in to programsko in s posameznimi projekti oziroma ukrepi, vključno s svetovanjem in ob spoznavanju njegove vzročnosti, dinamike in strukturiranosti. Nasploh pa naj bi transnacionalni kriminal raziskovali v mednarodnih razsežnostih, še posebno, če gre za »intelektualno

lastnino, informacijski kriminal, tehnološko kriminaliteto in gospodarsko prestopništvo.²⁶

Novejša razglabljanja o raziskovalni problematiki na tem področju si že zamišljajo nekakšne »think thanks«, sestavljene iz različnih strokovnjakov s pestrim znanjem in poznavanjem stanja in mednarodne literature, ki bi izvajali posamezne študije, zlasti koristne za oblikovanje politike zatiranja organizirane transnacionalne kriminalitete.

V tem kontekstu naletimo na predloge za osem vrst analiz o kriminalu, in sicer: oblik kriminalitete, analize tipičnih značilnosti, kriminalne kontrole, analize skupin storilcev, študije primerov, primerjalne analize, analize specifičnih profilov in preiskovalne analize.²⁷ Vsaka od njih ima svoj namen in svoj domet. Z njihovo pomočjo naj bi razumeli **določeni položaj v času in prostoru na posameznem področju**. Analize se delijo še na strateške in operativne.

²⁶ Carter, s. 73.

²⁷ Contribution of the Netherlands Delegation, s. 14 in 15.

Strateške omogočajo celovitejše poglede, koristne za odločanje in omogočajo načrtovanje akcij posameznih organov. Operativne pa služijo prav določenemu preiskovanju ali reševanju izbranih vrst kriminala. Verjetno je, da so tudi organi za prve in za druge različni in hkrati tudi temu odvisno usposobljeni. Čeprav redkeje pa so za spoznavanje organizirane kriminalitete včasih potrebna tudi raziskovanja kriminalnih območij (npr. pri tatvinah avtomobilov, pri zatiranju drog itd.), ki so uporabna tudi za preprečitev, nadzorovalne taktike, pokrivanje terena in še kaj.

Kriminološke raziskave so torej pomembne za kriminalno kontrolo in za pričakovano obvladovanje kriminalitete, čeprav pri organiziranem (transnacionalnem) kriminalu dosti manj kot pri konvencionalnih deviacijah. Toda, njim se prav tako ni mogoče ogniti. Tudi pri nas jih **bomo morali predvideti** in to toliko prej, kolikor bolj bomo slutili, da prihajamo pod vplive mednarodnega kriminala, odvisno seveda od tega, na katerih področjih nas bo bolj ogrožal.

LITERATURA:

1. Borricand, J.: Crime organisé de coopération européenne. *Revue internationale de criminologie et de police technique*, XLV (1992) 4, s. 445—454.
2. Carter, D. L.: A forecast of growth in organized crime in Europe: new challenges for law enforcement. *Police studies*, 15 (1992) 2, s. 62—74.
3. Crossland, J.: Trends krimineller Aktivitäten in Europa. *Kriminalistik*, Heidelberg 48 (1994) 4, s. 261—262.
4. Dobovšek, B.: Prikaz scenarijev razvoja organiziranega kriminala v ruski federaciji. *Zbornik strokovnoznanstvenih razprav*, VŠNZ, Ljubljana 8 (1995), s. 139—145.
5. Dvoršek, A.: Organizirani kriminal v Sloveniji. *Zbornik strokovnoznanstvenih razprav*, VŠNZ, Ljubljana 8 (1995), s. 146—152.
7. Engberding, O. M.: Spionageziel Wirtschaft. *Kriminalistik*, Heidelberg 47 (1993) 6, s. 409—417.
8. Fachler, H.: Problembewusstsein der Wirtschaft gegenüber OK starken. *Kriminalistik*, Heidelberg 49 (1995) 5, s. 311—312.
9. Faleone, G.: La criminalité organisée: un problème mondial ... *Revue internationale de criminologie et de police technique*, Geneve XLV (1992) 4, s. 445—454.
10. Fätkinhauer, H. J.: Schutzgeld-erpressung. *Kriminalistik*, Heidelberg 48 (1994) 4, s. 263—265.
11. Flormann, W.: Die Russen-Mafia and dem Weg nach Westen?! *Der Kriminalist*, Regensburg 4 (1994) 9, s. 411—416.
12. Florman, W.: Rotlichtmilieu-Menschenhandels als Teilbereich der organisierten Kriminalität. *Der Kriminalist*, Regensburg 5 (1995) 4, s. 178—185.
13. Gehm, V./Link, M.: Organisierte Kriminalität. *Kriminalistik*, Heidelberg 46 (1992) 8—9, s. 491—496.
14. Gropp, W.: ed. Besondere Ermittlungsmassnahmen zur Bekämpfung der organisierten Kriminalität. Freiburg in Breisgau 1993, 898 s.
15. Heckenberger, W.: Organisierte Kriminalität — Ein Blick in die Welt. *Kriminalistik*, Heidelberg 49 (1995) 4, s. 234—239.
16. Hope, T.: Crime and social order. *The police journal*, London, LXVIII (1995) 2, s. 99—102.
17. Jager, J.: Krise der Kriminalpolitik. *Kriminalistik*, Heidelberg 38 (1994) 5, s. 298—302.
18. Kanduč, Z.: Možnosti razvoja teoretične kriminologije v razmerah restavracije kapitalističnega zatiranja in izkoriščanja. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, Ljubljana 45 (1994) 4, s. 311—325.
19. Korda, S.: Organisation der Verbrechens-bekämpfung in der BRD. *Der Kriminalist*, Regensburg 4 (1994) 12, s. 589—595.
20. Krause, G.: Alles bereit fest im Griff. *Kriminalistik*, Heidelberg 49 (1995) 2, s. 107—110.
21. Kube, E./Kuckuck, W.: La recherche et la développement technique an sein de la police vus sous l'angle des exigences européennes. *Revue internationale de criminologie et de police technique*, Geneve XLV (1992) 4, s. 399—407.
22. Mosquera, R.: Asian organized crime. *The police chief*, Washington LX (1993) 10, s. 65—72.
23. Palmieri, L.: Le crime organisé en Italie. *Revue internationale de police criminelle*, Lyon 47 (1992) 435, s. 30—35.
24. Plywaczewski, E. W.: Völkerverbindende Kriminalität. *Kriminalistik*, Heidelberg 46 (1992) 12, s. 763—781.
25. Podbevšek, B.: Organizirani gospodarski kriminal in pranje denarja. *Revija policija*, Ljubljana 13 (1993) 1, s. 7—18.

26. Roth, S.: Is organisierte Kriminalität normal. *Kriminalistik*, Heidelberg 47 (1993) 1, s. 11—14.
27. Schmidt, U.: Regierungs — und Vereinigungs — kriminalität. *Kriminalistik*, Heidelberg 47 (1993) 8—9, s. 521—528.
28. Secrétariat général de l'OIPC — Interpol: Les organisations criminelles asiatiques. *Revue internationale de police criminelle*, Lyon 48 (1993) 441, s. 32—34.
29. Stümper, A.: Der Parteienstreit bei der Gesetzgebung in der Verbrechens — bekämpfung. *Der Kriminalist*, Regensburg 4 (1994) 11, s. 523—524.
30. **The World Ministerial Conference on Organized Transnational Crime**, Napels 21—23 November 1994, A Contribution of the Netherlands Delegation, 81 s.
31. **The World Ministerial Conference on Organized Transnational Crime**, Major Italian criminal provisions concerning organized crime, money laundering and seizure and confiscation of proceeds of crime, 21 s.
32. **The World Ministerial Conference on Organized Transnational Crime**, Report of the Committee of the Whole, Draft resolution, 11 s.

Organised and transnational crime

Janez Pečar, L. L. D., Professor of Criminology, Rozmanova 2, 61000 Ljubljana, Slovenia

Since defining organised and transnational crime causes the same difficulties as defining economic and white collar crime, it is better to describe them according to their characteristics. Moreover, it is not easy to detect these forms of crime, and even more difficult to prove them. Organised crime is not motivated unless it makes profit, and the benefit from it is equally important as it is for the lawful business. The etiology for this crime could be sought in profit, so organised (transnational) crime represents a kind of mirror image of predominantly lawful operations, but from their negative side. Organised crime has become more and more widespread and global, not only by satisfying the needs of people, but also by transmitting its methods to other areas. In this way, it tends to become a (world) economic power through its activities, as well as with the profits it makes. In addition to traditional activities, organised

crime constantly invents new forms, including today the smuggling of nuclear and radioactive materials, biological and chemical weapons and human organs for transplantation, child trafficking, various forms of piracy and fraud etc. Alongside blackmarketing, drug and arm trafficking, information-related crime is developing, as well as various forms of technological crime, art-related crime etc.

The present circumstances in Slovenia — characterized by the period of transition — demand that special attention be paid to organised transnational crime, as well as careful consideration of the danger it represents.

Key words: organised crime, transnational crime, etiology, criminal activities, globalization, research work

UDC 343.974